

"L'arquitectura religiosa respon a l'amor"

Dm, 26/03/2019 per Eloi Aran Sala

(Eloi Aran/CR) Com ha de ser l'arquitectura religiosa del segle XXI? Què podem aprendre de les esglésies modernes dels darrers setanta anys? Com ha d'entomar un arquitecte l'encàrrec d'un projecte religiós? Per respondre a aquestes preguntes el Seminari Intern de Patrimoni Sacre de la Fundació Joan Maragall ha comptat aquest dilluns amb la participació de l'arquitecte **Eduardo Delgado Orusco**, professor de projectes a la Escola d'Arquitectura de Saragossa, estudiós destacat i autor de diverses obres d'arquitectura sacra.

El seu llibre "¡Bendita Vanguardia!" és un al·legat en la defensa de la modernitat que van portar les noves esglésies entre els anys 1950 i 1975. Què va fer que l'arquitectura religiosa pogués ser un camp de proves per a l'arquitectura més avantguardista de l'època?

Precisament la confiança atorgada a l'Església com a institució va ser determinant. En aquell moment de control i manca de llibertats l'Església va resultar una de les poques entitats que va comptar amb llibertat pels seus treballs. Això va fer que apareguessin aquells centelleigs d'avantguarda i qualitat al costat d'altres exemples de qualitat molt més dubtosa.

En tot cas, i com esmento en l'epíleg del llibre -que va ser el resultat d'una relectura de la meua tesi doctoral gairebé quinze anys després d'haver-la defensat a la Universitat Politècnica de Madrid- pot dir-se que aquella brillantor va ser també el resultat d'una trobada: arquitectes i artistes que anhelaven la modernitat que la postguerra espanyola els havia furtat, amb homes d'Església que van entendre l'oportunitat i la necessitat d'actualització -de modernitat, encara que en un sentit propi, diferent- que l'Església i les seves estructures havien de practicar.

És una història emocionant de compromís i fidelitat: amb l'arquitectura, amb l'art, amb el propi temps i també per què no dir-ho? amb la mateixa Església entesa com a suma de les esglésies locals.

En el capítol "el Grup R a Barcelona" es recull una citació de l'arquitecte Oriol Bohigas, cap al 1957, on apuntava: "Vam començar a estar convençuts que la millor arquitectura religiosa és la que no és específicament religiosa. Que el més semblant a un temple sigui potser una sala de conferències o un cinema". Tot i que cal reconèixer la voluntat de diàleg i el principi d'encarnació en aquesta postura, no comporta això una certa dissolució o pèrdua de llenguatge propi?

Bohigas, el gran referent de l'arquitectura barcelonina durant la segona meitat del segle XX, amb permís de José Antonio Coderch, va ser un jove provocador, i com Le Corbusier, molt ben dotat per a la polèmica. Crec que en aquest context s'ha de llegir aquella frase.

No obstant això, hi ha un fons que comparteixo i és que la bona arquitectura religiosa ha de ser, abans que res, bona arquitectura. És a dir, que per a traçar els temples d'un temps nou pot resultar contraproductiu seguir mirant als antics. Potser desviar la vista cap a altres gèneres programàtics acabi oferint recursos i inspiracions útils.

En aquest punt convé esmentar que els primers temples "autoritzats" durant l'Imperi Romà al segle IV, van resultar de l'adaptació a les necessitats dictades per la Litúrgia d'aquell moment a d'altres estructures civils, les basíliques, originalment pensades per a l'administració de justícia, el mercat o altres usos més representatius.

Com a exemple d'aquests anys trobem l'adaptació d'un taller a la parròquia de Sant Jaume de Badalona (d'Antoni de Moragas, 1956). Tot i la novetat de la implantació i el disseny d'elements moderns del seu interior, la distribució respon a esquemes celebratius poc evolucionats. ¿Fins a quin punt l'arquitectura religiosa moderna és "litúrgicament moderna"?

És una bona qüestió. Quan es tracta sobre arquitectura religiosa moderna correm el risc d'aixafar i confondre dues realitats històriques molt diferents: d'una banda l'anomenat Moviment Litúrgic, corrent nascut al segle XIX a l'interior de l'Església i l'objectiu del qual podem resumir en una certa renovació, un aggiornamento si es vol, de la litúrgia. Al voltant d'aquesta voluntat es va operar una evolució de l'arquitectura i de les arts associades.

D'altra banda i en paral·lel es troba el procés de modernització de l'arquitectura i de les altres arts, esdevingut a Europa i Amèrica al començament del segle XX: és un fenomen merament disciplinar i que va aconseguir, amb més o menys fortuna, a tots els gèneres arquitectònics.

De fet, la relació entre una i altra voluntats de modernitat no sempre va ser fèrtil. Aquestes dificultats van derivar, almenys en part, dels seus diferents orígens. Els motors d'aquestes dues voluntats podrien considerar-se en alguna mesura contraposats.

L'exemple que em apuntes és una bona expressió d'aquesta dissociació que de vegades es dona, també en els nostres dies.

Hem d'aspirar a la millor arquitectura del nostre temps que, en el gènere religiós, passa per un plantejament litúrgic ben orientat. Resulta una condició sine qua non.

Avui dia, lluny ja de l'Espanya monocromàtica del nacionalcatolicisme i en plena època de globalització i diversitat cultural, quins camins ha de recórrer l'arquitectura religiosa contemporània per continuar sent objecte d'estudi? Quins reptes ha d'afrontar?

Des del meu punt de vista, el principal repte és la seva competència disciplinar. Dono per descomptat, com he apuntat més amunt, l'atenció litúrgica si es tracta d'un espai celebratiu, però crec que com arquitectes hem de saber convocar al Misteri, donar-li cabuda des del plantejament d'un espai evocador i inclusiu. També donar resposta a totes les qüestions plantejades per la comunitat eclesial de la qual es tracta. Aquest és precisament el nostre treball. I aquests requeriments només poden fer-se des del domini de la nostra disciplina, l'arquitectura.

Amb els mitjans de què es disposi, però encarnant el misteri de l'Església com a Cos místic de Crist, en el qual els arquitectes i els artistes sapiguem ser les mans que tallen l'espai digne per a la presència de Déu. La nostra vocació -hi insisteixo- és la de donar forma als edificis i ambients on tindrà lloc la vida de l'Església. És una enorme responsabilitat a la qual cal respondre amb talent i esforç.

Aquesta capacitat no és teòrica, ni s'estudia en els llibres. Té a veure amb l'encarnació d'un art que fuig de la mediocritat i que respon a l'amor.

Se l'ha convidat al Seminari Intern de Patrimoni Sacre de la Fundació Joan Maragall, a Barcelona, per presentar la seva capella efímera per la Festa de les Famílies que va tenir lloc a Madrid el 2012 i 2013. Quins elements ha de tenir en compte un arquitecte en el disseny d'espais de pregària efímers?

He volgut titular la meva intervenció "L'efímer i el permanent", precisament per no oblidar que encara que estiguem realitzant una instal·lació provisional, com va ser el cas, no podem oblidar per a qui la fem, qui va a ser el seu primer habitant.

El projecte va consistir en la transformació d'una cúpula semiesfèrica, destinada a un cinema comercial, en una capella eucarística. Va ser una excel·lent ocasió per pensar en qüestions clau en l'arquitectura sacra, com l'ocupació consistent de les noves tecnologies per a l'ambientació litúrgica, l'orientació de la els espais i una revisió desacomplexada del mobiliari pensant en els nens, la gent gran i les famílies.

Hem après a treballar amb baixos pressupostos i, precisament per això, hem de posar els nostres millors esforços per generar una arquitectura plena de dignitat i capaç per al Misteri. Puc dir que en la nostra capella -realitzada costat de l'artista visual Javier Viver- es va aconseguir: moltes persones -amics, però també desconeguts- es van dirigir a nosaltres per dir-nos que havien trobat el lloc i l'ambient per tornar a l'oració i als sacraments després de molts anys -dècades fins i tot- sense fer-ho.

Vam recollir tota l'experiència (plànols, memòries, fotografies, etcètera) en un llibre monogràfic. I també aprofitem aquesta publicació -titulada amb una intencionada senzillesa "El far / The lighthouse" - per demanar una reflexió a experts en diferents matèries: el mateix comitent, l'òptica litúrgica, l'arquitectura i l'art sacre contemporani, i la història de l'art . Tot i que res pot igualar l'experiència directa de l'arquitectura, vam voler deixar constància d'aquella

extraordinària experiència.